

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.пс.н Людмил Кръстев
на дисертация за придобиване на
образователно-научната степен „доктор”,
област на висшето образование: 3. Социални, стопански и правни науки,
професионално направление: 3.2 «Психология»,
научна специалност «Педагогическа и възрастова психология»
на тема:

„Синдром на родителското отчуждение – психологически характеристики и особености”

Докторант: Виолета Евгениева Дикова

Дисертационният труд е разработен в катедра „Психология”, към ФФ на ЮЗУ „Неофит Рилски”. Дисертацията е оформена на 144 стандартни страници и е композирана в увод, 3 основни глави, обобщение и изводи, приноси и препоръки, литература и приложения.

В своето теоретично изложение докторантката прави задълбочен обзор на широк кръг постановки, интерпретиращи както теоретико-аналитично, така и теоретико-емпирично проблемът за същността и характеристиките на синдрома на родителско отчуждение като специфично разстройство, възникващо у детето, когато то става активен участник в процеса на раздялата на родителите и слуша критиката и обсъждането на родителя, с когото не живее всеки ден. Когато детето е вмъкнато между конфликтната ситуация между родителите по време на техния развод, то става жертва на синдрома на родителското отчуждение. Анализът на научната литература показва, че синдрома на родителското отчуждаване е резултат от процес, при който родителят пренася свои собствени възприятия и емоции върху детето си, насочени към разрушаване на неговата връзка с другия родител, докато демонстрираните чувства станат противоречиви на тези, които би трябвало да се очакват. Тази ситуация е директно свързана с конфликтния процес на развода или раздялата, или в случай, когато разделянето между родителите започва с мълчаливо съгласие и постепенно се стига до конфликтни ситуации.

Целта на представеният дисертационен труд е да се установят спецификата и особеностите на синдрома на родителското отчуждение в контекста на упражняването на съвместни родителски права, манипулиращото поведение на родителя, уеднаквяването на поведението на детето спрямо това на родителя и качеството на отношенията „родител-дете“, както паралелно с това се установят значими индивидуални различия при младежи след развода на техните родители.

Тази конкретна цел се реализира с помощта на детайлно и прецизно диференцирани на организационни и изследователски задачи. Формулирани и представени са една основна и четири работни хипотези.

Избраните методически инструменти са релевантни на хипотезите, целите и задачите на дисертационната разработка:

1. Адаптация на въпросник измерващ нагласите спрямо упражняването на съвместни родителски права (Schum & Stolberg, 2007).

2. Адаптация на въпросник измерващ манипулиращото поведение (Baker & Chambers)

3. Адаптация на въпросник за установяване на подражаващо поведение у детето спрямо единия родител (Johnston, Walters, Oleson, 2005).

4. Адаптация на въпросник измерващ качеството на отношенията „родител – дете“ (Pierce, Sarason, & Sarason, 1991).

Резултатите са обработени чрез SPSS 19, като са използвани следните методи: оценка на надеждността на използваните самооценъчни тестове с помощта на коефициента за вътрешна консистентност α на Кронбах, факторен анализ на структурата на въпросниците, дисперсионен анализ, T- test за две свързани извадки.

Данните от проведените изследвания са представени във 15 фигури, 47 таблици, които помагат на читателя да се ориентира и да разбере по лесно наблюдаваните зависимости. Наблюдава се сериозно отношение към обработката на данните за доказване или отхвърляне на издигнатите хипотези. Коментират се множество различия и зависимости, като е налице и задълбочена лична позиция при тълкуването на установените закономерности. Във връзка с издигнатите хипотези се установява следното:

Първата работна хипотеза, която гласи, че нагласите спрямо упражняването на съвместни родителски права се описват чрез структурните им компоненти и ще са налице значими различия се потвърждава.

Втората работна хипотеза, която гласи че манипулиращото поведение на родителя се характеризира със специфична структура и значими диференциални особености се потвърждава.

Третата работна хипотеза, която гласи, че подражаващото поведението на детето спрямо това на родителя се описва чрез ясно обособени структурни компоненти и са налице индивидуални различия се потвърждава.

Четвъртата работна хипотеза, която гласи, че качеството на отношенията „родител-дете“ се характеризира със специфична структура и наличие на диференциални особености се потвърждава.

На базата на резултатите от четирите изследвания, основната хипотеза, която гласи, че особеностите на синдрома на отчуждаващото се поведение при родителите и отказът от контакт след развода се проявяват в контекста на упражняването на съвместни родителски права, манипулиращото поведение на родителя, подражаващо поведение на детето спрямо това на единия родител, качеството на отношенията „родител-дете“ и наличие на значими индивидуални различия се потвърждава.

След запознаване с теоретичния и емпиричен анализ в дисертационния труд на Виолета Дикова, считам че в него са постигнати следните по-важни приноси, които категоризирам като научно-приложни:

1. Адаптирани са въпросниците измерващи съвместното упражняване на родителски права на Schum & Stolberg, (2007); въпросник измерващ манипулиращото поведение на Baker & Chambers (2011); въпросник за коалиране с единия родител на Johnston, Walters, Oleson (2005); въпросник изследващ качеството на отношенията „родител-дете“ на Pierce, Sarason, & Sarason (1991).

2. Получени са доказателства, че особеностите на синдрома на отчуждаващото се поведение при родителите и отказът от контакт след развода се проявяват в контекста на упражняването на съвместни родителски права, отчуждаващо се поведение на родителя, подражаващо поведение на детето спрямо това на единия родител, качеството на отношенията „родител-дете“.

3. Установени са значими индивидуални различия при сравнение на средните стойности: между момичета и момчетата; при лица (деца от различни възрастови групи към момента на развода); при лица (деца на родители от различни възрастови групи към момента на развода); при лица (деца с различен брой братя и сестри към момента на развода); при лица (деца на родители с различен социално-икономически статус към момента на развода); при лица (деца на родители с различена степен на образование към момента на развода), и при лица (деца от различно населено място към момента на развода), с адаптираните методики за изследване на съвместното упражняване на родителски права, манипулиращото поведение, подражаващото поведение и качеството на отношенията „родител-дете“, в контекста на особеностите на синдрома на отчуждаващото се поведение при родителите и отказът на детето от контакт след развода на родителите.

В заключение искам да изразя своето положително отношение към представената дисертация на Виолета Дикова, като подчертавам нейните неоспорими достойнства и приноси за съдебната и психологическа практика. На това основание давам висока оценка и гласувам с „ДА“ за присъждане на образователната и научна степен „ДОКТОР“ на Виолета Дикова по научна специалност „Възрастова и педагогическа психология“, в област на висше образование 3. Социални, правни и стопански науки, по професионално направление, 3.2. Психология.

Дата: 12.06.2017

Автор на становището:

Благоевград

/проф. д.пс.н. Л. Кръстев/